

A Műemlékek Országos Bizottsága által a Nemzeti Szalóban rendezett Magyar műemléki kiállítás, bár komoly és magasszínvonalú anyagánál fogva joggal volna beszámolóknak is tekinthető, ama tekintélyes gárda beszámolójának, kiknek hivatott tudásán műemlékeink orsa nyugszik, elsősorban nemcsak érzésünk, de bizonyos körülmények találkozására alapján öngigazolási kiállítás jellegével bír. Nem véletlen, hogy a Műemlékek Bizottsága pont 1934-től kezdődőleg számol be működéséről, attól az évtől, amikor Gerevich Tibor lett a bizottság elnöke, de nem véletlen az sem, hogy ez a kiállítás pont most született meg, amidőn széles körök előtt úgy látszik, mintha az a teljesség, melyet Gerevich művészeti közéletünkben két évtized óta gyakorolt, éppen ezekben az időkben kissé megingott volna.

Az a szerep, melyet fiatal művészgárdánk irányításában játszott, a magyar művészeti közélet nem egy alapos ismerőjének váltotta ki ellenérzését főleg a nemzetietlen, idegen szellem propagandája folytán, mely elsősorban föle indult ki az utóbbi években, miután a másik, a zsidó-marxista kulturpropaganda kissé már bágyadni kezdett. Az utóbbi időben egyre gyakrabban emelkedtek hangok Gerevichnek ebbeli tevékenysége ellen, immár a sajtó nyilvánossága előtt is, időszerte volt tehát részéről, hogy igazolja magát azon a téren, melyen legerősebbnek érzi magát; a műemlékvédelem és régészet terén.

Es meg kell hagyni, ez az öngigazolás nem fog siker nélkül maradni. Az az anyag, melyet Gerevich munkatársaival e kiállításon összegyűjtött és szemléltetve elénk tárt, nemcsak lebilincselően érdekes, de tagadhatatlanul oly határozott és a múltak e téren volt tévedéseivel szemben oly helyes utat jelöl meg hazai műemlékeink konzerválása, feltárása és védelme terén, hogy annak hatása alól még kifejezett ellenérzése esetén sem lennének képesek emancipálni magukat. Igaz, hogy e munkálatok legnagyobb részét nem Gerevich végezte, hanem a munkatársak egész sora, nem tagadható azonban az irányítás bizonyos mértéke, de még kevésbé az az agilitás és agitativ erő, mely Gerevichet egész tevékenységében jellemzi, s mely saját lelkesedését teljes erőből vitte át a munkatársakra. Ennek az erősen szuggesztív hatású agitativ erőnek köszönhetette előnkénti székét s a kiállítás tanulságai között mindenestre helyet foglal az a tudatunk, hogy — úgy látszik — hazai műemlékeink jó kezében vannak.

Mindenki, akinek fogalma van arról, milyen állapotban volt a műemlékvédelem az elmúlt században, aki ismeri a nagyobb műgiszigeti síremléke maradványai, az eskü-téri római castrum topografiai képe, a költő Zrínyi Miklósnak a szentilonai templomban felfedezett s összeállított sírköve, ugyancsak Nagy Lajos sírkövének maradványa s az esztergomi porta speciosa hatalmas méretű rekonstrukciója, végül Rákóczy Ferenc rodostói ebédlőjének egy eredetiben kiállított ablaka a kassai hóhérbástya modelljével, melyen fel van tüntetve, hogy fog a nagy fejedelem rodostói háza e bástyapülethez hozzákapcsolódni.

Mindenképen örvendetes, hogy ez az anyag a közönség elé került. A műemlékvédelem legnagyobbbrészt csendes, feltűnést nem kelto, de amellet rendkívül megeröltető munkával jár, melynek a közönség már csak eredményeit látja, ha ugyan megnézi. Semmiképen sem árt ebben a tekintetben a közönséget nevelni s kívánatos lenne e kiállítást oly hosszabb ideig nyitva tartani, hogy azalatt az iskolák növendékei, de főleg a papi szeminariumokéi a kiállítást meglatogathassák. És örvendünk annak is, ha Gerevich Tibor sokat támadott működésében találunk oly te-

ret, hol maradéktalanul egyek lehetünk vele. Levonhatja magának azt a tanulságot, hogy jobb a holt művészettel, mint az élő művészekkel foglalkozni, különösen, ha az előbbihez jobban is ért az ember.

Nem szabad megfélekednünk arról sem, hogy megemlékezzünk azokról a férfiakról, kik műemlékvédelmünknek az utóbbi években történt nagy fellendülésében oly kiváló szaktudással és fáradságtalan munkával tevékenykedtek. Elsősorban Lux Kálmánról, a bizottság építészeti főtanácsosáról, kinek fá-

emlékek restaurálásának történetét, tisztában lehet azzal, hogy ezen a téren rengeteg volt a tennivaló és igen sok még ma is és hogy midőn Gerevich e munkakört átvette, bizony nem valami sinecurát vállalt, hanem oly működési területet, melyen komoly, kemény és céltudatos munkára volt szükség.

Azok a szörnyű melléfogások, melyek múlt századbeli restaurátoraink, Schmidt, Schulek, Steindl és Sterne működése nyomán a pécsi dómot, a veszprémi székesegyházat, a Koronázó templomot s a kassai dómot forgatták ki eredeti szépségük és régészeti és műtörténeti értékükből, mint roppant mememtot mutatták meg az utat, melyen nem szabad járni. E restaurálások nyomán nagy értékű műemlékek sikkadtak el, hogy helyet adjanak — többé kevésbé művészi — de teljesen modern, vadonat új épületeknek. E restaurátorok oly fölényes közönnyel siklottak el a kezükre bízott műemlékek történelmi és művészi beccsel bíró részletei, sőt egésze fölött, hogy sok esetben, — mint a Koronázó templomnál s a kassai dómnál — még az épületek alaprajzát is egészen önkényes módon változtatták meg.

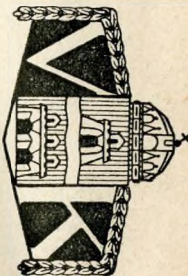
Kirívó ez az eljárás Koronázó templomunknál, ez óriási történelmi beccsel bíró műemlékünkénél, melyben Róbert Károlyt, Nagy Lajost, Mátyás királyt koronázták, melyben Mátyás házasságot kötött és majdan a ravatalon feküdt, s melynek hármass apsisát, pillérei közül két párat és Mátyás király oratóriumát az egész templommal együtt Schulek Frigyes lebontotta, alig kegyelmezve meg a nagy torony alsó részének s Mátyás király tornya helyébe egy Schulek-féle toronyt emelt, oly rossz anyagból, hogy azt a restaurálás után negyven évvel már csaknem egészen ki kellett cserélni.

A kiállításon rendkívül tanulságos módon győződhetünk meg e restaurálási módról azon az érdekes fényképsorozaton, mely a kassai dóm restaurálásának egyes fázisait mutatja s melyen könnyen ellenőrizhető, minő rombolásokat vittek végbe e világhírű műemlékünkön. Általában nagyon szemléltető a kiállításnak az a része, hol e vandál restaurálásokat mutatják be pompás fényképfelvételekben. A kiállítási helyiség egyik oldaltermében hatalmas méretű térképen plasztikus ábrákkal vannak azok a legintosabb műemlékek jelezve, melyekkel 1934 óta a bizottság foglalkozott. Legérdekesebbek ezek közt az új feltárások, mint a budapesti belvárosi plébániatemplom, a visegrádi vár, a székesfehérvári bazilika, a szombathelyi szt. Quirinus bazilika, de legfőként az esztergomi királyi vár, melyről egész hatalmas sorozat fényképfelvétellel számol be.

Valóságos korszakalkotó hatású annak a jelentékeny sorozat középkori faltesiménynek feltárása és konzerválása, melyek az esztergomi királyi palotában, a kassai dómban, a veszprémi Gizella kápolnában, a pécsi sírokban s legutóbb a budapesti belvárosi plébániatemplom szentélyében napfényre kerültek. E faltesiményeket részben Maure Pellicoli milánói restaurátor, részben Szentiványi Gyula, a bizottság főtitkára és Kákai Szabó György, a Szépművészeti Múzeum konzervátora restaurálták.

A kiállítás legérdekesebb láttnivalói közé tartoznak: a belvárosi plébániatemplomban feltárt s eredetiben kiállított, eleven színekkel kifestett szentségház, Szt. Margitnak marhadhatatlan munkássága egész sorozat műemlékünk feltárását és szakszerű konzerválását eredményezte, továbbá fiáról, Lux Gézaról, kinek pontos és lelkiismeretes építészeti felvételei egész falakat foglalnak el a kiállításban s kinek a kiállítás rendezési munkálataiban is része volt és — lastnot least — Genthon Istvánról, a bizottság előadójáról, kinek ebbeli tevékenysége szintén szerencsésebb, mint a magyar művészetről írt könyve. Elvégre a műemlékekről is lehet könyvet írni.

Kampis János.



Közp. nyomt. XX. cs. 23. sz.

Budapestre vonatkozó újságcikkek		Szerző: <i>Kampis János</i>		Tárgy: <i>708</i>		Oszályozás
		Gerevich Tibor nyolc éve		Hely: <i>Nemzeti Szalón</i>		
Forrás: <i>Magyarország</i>		Idő: <i>1942</i>		Személy		Helyszám
<i>Próbajuttatás 1942. X. 29</i>		(Idő)		(Köt. v. füz.)		
(Hely)		(Oldal)		Helyszám		

Székesfehérvári háziyomda 1926 — 8391